

'N SOSIOLOGIESE STUDIE VAN BEPAALDE ASPEKTE VAN KUNSOPVOEDING MET
ENKELE VERWYSINGS NA DIE PRIMERE SKOOL VAN TRANSVAAL

deur

HENDRIK ADRIAAN ROETS

Verhandeling ingedien ter gedeeltelike nakoming van die graad

MAGISTER ARTIUM

in die Departement Sosiologie en krimonologie aan die

POTCHEFSTROOMSE UNIVERSITEIT vir CHRISTELIKE HOER ONDERWYS.

Leier: Prof. dr. J.P. VAN DER WALT

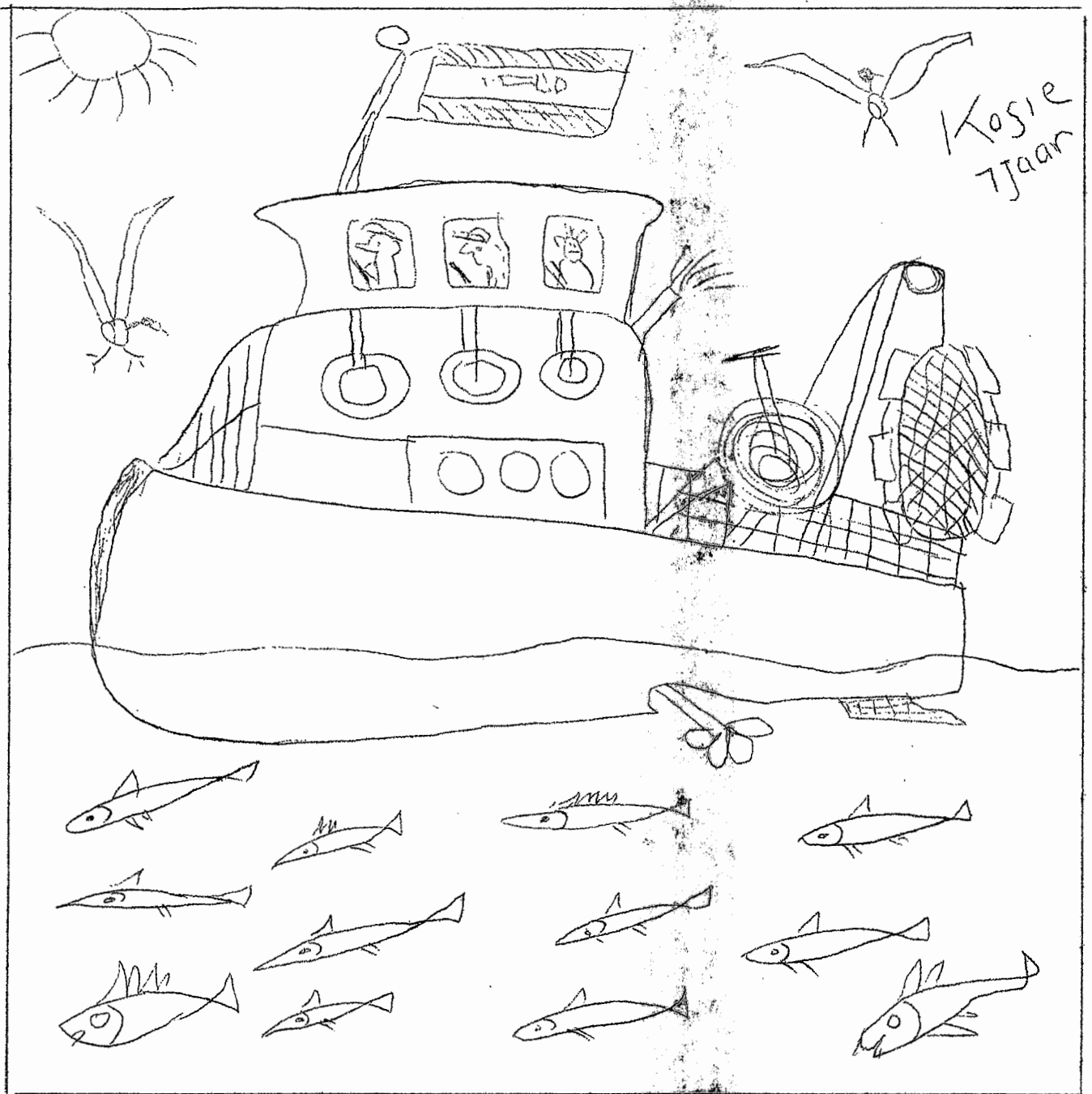
Hulpleier: Prof. dr. G.M. BALLOT

Potchefstroom
November 1971.

PSALMBERYMING 8: 3 EN 4.

As ek, o Heer, u nagtelike hemel
daarbo aanskou, die tint- en glansgewemel;
hoe, deur U toeberei, die skugter maan
met stille gang oor sterrevelde gaan

wat is die mens dan dat U hom gedenk het,
die mensekind wat U so ryk beskenk het!
Met eer en heerlikheid is hy gekroon,
skaars minder as die eng'le om u troon.

Vissers op die see. Tekening deur 'n sewejarige kind.

VOORWOORD

Hierdie navorsing sou nie werklikheid geword het sonder die liefde, hulp en belangstelling van verskillende persone nie. Aan hulle wil die skrywer graag sy opregte dank en waardering betuig, in besonder die volgende persone:

Professor J.P. van der Walt, my hooggeagte studieleier, wat met groot kundigheid en insig aan die studie eenheid en diepte gegee het. Woorde van waardering vir toewyding en opoffering kan moeilik gevind word. Vir u voortdurende aanmoediging, u simpatieke leiding en besteling my innige dank, Professor.

Professor G.M. Ballot, wat as hulpleier opgetree het, ook aan u my innige dank vir u aandeel in die opset van die verhandeling.

Die Adjunk-universiteitsbibliotekaris en personeel van die Ferdinand Postma-Biblioteek vir besondere dienste gelewer, asook vir die druk van die verhandeling.

Die biblioteekpersoneel van die Potchefstroomse Onderwyskollege, veral mnr. W.J. van Zyl, vir sy hulp en bystand.

Aan my vrou en kinders vir die volgehoue steun, aanmoediging en daadwerklike bystand, veral aan Kosie vir sy bydrae met sommige van die kindertekeninge.

Aan mnr. J.H. Breitenbach wat in weerwil van 'n vol program nogtans tyd gevind het om die teks, met die oog op taal en spelling, te lees.

Aan mev. W.G. Strauss, wat geen moeite ontsien het om die tikwerk op uiters bekwame en netjiese wyse te behartig nie.

Aan almal wat hulp aan my verleen het, hoe gering ook al, betuig ek my opregte dank.

By die voltooiing van 'n groot taak word in kinderlike nederigheid al die eer aan God toegebring. In Sy lig sien alle sterweling die lig wat aardse take moontlik maak.

Potchefstroom,
November 1971.

INHOUDSOPGAWE

VOORWOORD

HOOFSTUK 1

INLEIDENDE ORIENTERING

1.1.	Keuse en belangrikheid van die onderwerp.	1
1.2.	Die aard en omvang van die probleem.	3
1.2.1.	Die algemene aard van die probleem.	3
1.2.2.	Die Sosiologiese aard van die probleem.	3
1.2.3.	Die opvoedkundig sosiologiese aard van die probleem.	4
1.2.4.	Die omvang van die probleem.	5
1.3.	Afbakening van die studieterrein en doel van die ondersoek.	10
1.3.1.	Die doel van die ondersoek.	10
1.4.	Die metode van ondersoek.	13
1.5.	Omskrywing van begrippe.	14

HOOFSTUK 2

DIE CALVINISTIESE OPVOEDINGSBESKOUING MET SPESIALE VERWYSING NA DIE KUNS;

2.1.	Inleiding.	17
2.2.	Die opvoedeling.	17
2.3.	Aspekte van die skeppingsproses (kreatiwiteit).	22
2.3.1.	Opvoeding in die huisgesin met spesiale verwysing na die kreatiwiteitsbeginsel.	26
2.4.	Die verband tussen die kind se ekspressie in die gesin en die kunsopvoeding in die skool.	29
2.5.	Die waarde en bydrae van groepwerk e.a. in ekspressie buite die skool.	34
2.6.	Samevatting en eie opvatting.	37

HOOFSTUK 3

HOOFLYNE VAN 'N KORT HISTORIESE OORSIG VAN DIE TEKENONDERWYS IN WES-EUROPA MET ENKELE VERWYSINGS NA DIE PRIMERE SKOOL IN TRANSVAAL.

3.1.	Inleiding.	39
3.1.1.	Aristoteles (384 - 322 V.C)	39
3.1.2.	Comenius (1592 - 1670).	40
3.1.3.	Jean Jacques Rousseau (1712 - 1778).	41
3.1.4.	Johann Heinrich Pestalozzi.	42
3.1.5.	Die versamelmetode.	43
3.1.6.	Die biografiese metode.	44
3.1.7.	Die kultuur-historiese ondersoek.	45
3.1.8.	Ander ondersoekers.	45
3.2.	'n Kort geskiedenis van tekenonderwys.	46
3.2.1.	Comenius (1592 - 1671)	47
3.2.2.	John Locke (1632 - 1704).	48
3.2.3.	Johann Heinrich Pestalozzi (1746 - 1827)	48
3.2.4.	Fredrich Wilhelm August Fröbel (1782 - 1852).	49
3.2.5.	Haanstra (1841 - 1925).	49
3.2.6.	Franz Cizek.	50
3.2.7.	Wilhelm Viola.	51
3.2.8.	D. Lako.	51
3.2.9.	Die deurbraak.	51
3.2.10.	Opsomming.	54
3.3.	'n Oorsig oor die geskiedenis van Tekenonderwys in Transvaal.	55
3.3.1.	Die instelling van formele tekenonderrig.	56
3.4.	Samevatting.	64

HOOFSTUK 4

ENKELE RIGLYNE EN HOOFLYNE VAN KUNSONDERWYS EN -OPVOEDING.

4.1.	Inleiding.	66
4.2.	Die onderskeiding tussen onderwys en opvoeding in die samelewing in die algemeen.	66
4.3.	Vorme en grondslae van die kunsopvoeding.	69
4.4.	Die doel van kunsopvoeding.	73
4.4.1.	Die uiteindelijke doel van kunsopvoeding.	76
4.4.2.	Die indirekte (verwyderde) doel.	77
4.4.3.	Die direkte (onmiddellike) doel.	78
4.5.	Die inhoud van kunsopvoeding.	82
4.6.	Die metode van kunsopvoeding.	87
4.7.	Gesag as fundamentele faktor by die kunsopvoeder en kunsonderwyser	94

4.8.	Evaluering van die kind se kunsskeppinge	97
4.9.	Samevatting.	99

HOOFSTUK 5

DIE ONTWIKKELINGSTADIA VAN DIE KIND EN DIE KUNSUITING.

5.1.	Inleiding.	100
5.2.	Die belangrikheid van kennis omtrent die ontwikkelingstadia.	100
5.3.	Die ontwikkelingstadia van kinders en kunsuiting in die besonder.	103
5.3.1.	Die krabbelstadium (2 - 4 jaar).	103
5.3.2.	Die simboliseringstadium (4 - 7 jaar).	105
5.3.3.	Die stabiliseringstadium, ook genoem die iskematiese stadium (7 - 9 jaar).	107
5.4.	Sosiale ontwikkeling in hierdie stadium	117
5.5.	Die stadium van sosiale ontplooiing (9 - 12 jaar).	118
5.6.	Sosiale vorming.	120
5.7.	Samevatting en eie opvatting.	129

HOOFSTUK 6

6.1.	Inleiding.	130
6.2.	Die huidige stand van kunsopvoeding in die algemeen en in die besonder.	130
6.3.	Voortreflikhede van kunsopvoeding aan die primêre skool.	134
6.4.	Enkele riglyne en aanbevelings vir doeltreffende kuns- onderwys.	134
6.5.	Samevatting.	138

HOOFSTUK 7

7.1.	Inleiding.	139
7.2.	Slotbeskouing.	140